

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 183g/2022

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul
196 alin. (2) din Codul de procedură penală
(*contestarea măsurii preventive în fața unei instanțe superioare*)

CHIȘINĂU

13 decembrie 2022

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată pe 11 noiembrie 2022,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând pe 13 decembrie 2022, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea cu privire la excepția de neconstituționalitate a textului „iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție” de la articolul 196 alin. (2) din Codul de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de dnii avocați Petru Balan, Nicolae Posturusu și Ion Vîzdoaga în interesele dlui Igor Dodon, în dosarul nr. 1r-arest-4/2022, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de un complet de judecată de la Curtea Supremă de Justiție, format din dnii judecători Nadejda Toma, Victor Boico și Iurie Diaconu, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Curții Supreme de Justiție se află cauza penală de învinuire a dlui Igor Dodon pentru comiterea infracțiunilor referitoare la corupere pasivă și la acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic, a grupului de inițiativă sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale.

4. La cererea procurorului, un complet format din trei judecători de la Curtea Supremă de Justiție a dispus, printr-o încheiere, prelungirea arestului la domiciliu al dlui Igor Dodon cu 30 de zile.

5. Avocații dlui Igor Dodon au contestat cu recurs încheierea în discuție și au ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție” de la articolul 196 alin. (2) din Codul de procedură penală.

6. Un alt complet de judecători ai Curții Supreme de Justiție a admis cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și a sesizat, în acest sens, Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 25 Libertatea individuală și siguranța persoanei

„(1) Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

[...]”

(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult până la 12 luni.

[...]”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 196

Atacarea hotărârilor privind măsurile preventive

(1) Ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu plângere judecătorească de instrucție de către bănuț, învinut, apărătorul ori reprezentantul său legal.

(2) Hotărârea judecătorească de instrucție sau a instanței cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, **iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție.**

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepției de neconstituționalitate

9. Autorii excepției menționează că articolul 25 alin. (4) teza a doua din Constituție îi garantează persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni dreptul de a formula un recurs împotriva măsurii preventive „în instanța judecătorească ierarhic superioară”. În cazul în care Președintele Republicii Moldova este acuzat de comiterea unei infracțiuni, articolul 81 alin. (3) din Constituție prevede că instanța competentă să judece cazul este Curtea Supremă de Justiție.

10. Această situație presupune că, în cazul Președintelui Republicii Moldova, Curtea Supremă de Justiție este instanța care examinează atât demersurile cu privire la măsurile preventive, cât și recursurile împotriva încheierilor cu privire la măsurile preventive. În acest sens, autorii excepției consideră că norma contestată, care stabilește că recursul împotriva încheierilor Curții Supreme de Justiție referitoare la măsurile preventive se examinează de alți trei judecători din aceeași instanță, nu asigură dreptul persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni de a depune recurs împotriva măsurii preventive „în instanța judecătorească ierarhic superioară” prevăzut de articolul 25 alin. (4) teza a doua din Constituție.

11. De asemenea, autorii excepției notează că inculpatului i-a fost încălcat dreptul la apărare, dreptul la un remediu efectiv și dreptul la un proces echitabil prin faptul că Președintele Curții Supreme de Justiție este președintele completului de judecători care a dispus prelungirea arestului la domiciliu și, în același timp, a dispus formarea completului de judecători pentru examinarea recursului formulat împotriva măsurii preventive.

12. În concluzie, autorii excepției consideră că textul contestat contravine articolelor 1 alin. (3), 4, 20, 23, 25 și 26 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor dispoziții din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

15. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate, ridicată de către o parte într-un proces din fața instanței de judecată, este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016. Curtea admite că norma contestată ar putea fi aplicată la examinarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

16. Obiectul excepției îl constituie textul „iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție” de la articolul 196 alin. (2) din Codul de procedură penală. Prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate din perspectiva aceluiași critici de neconstituționalitate.

17. Curtea mai reține că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental. Astfel, Curtea va analiza, prin prisma argumentelor autorului sesizării, dacă prevederile criticate reprezintă o ingerință într-un drept fundamental invocat (DCC nr. 132 din 12 august 2021, § 28).

18. Autorii excepției consideră că textul contestat contravine articolelor 1 alin. (3) [*preeminența dreptului*], 4 [*drepturile și libertățile omului*], 20 [*accesul liber la justiție*], 23 [*calitatea legii*], 25 [*libertatea individuală și siguranța persoanei*] și 26 [*dreptul la apărare*] din Constituție.

19. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că articolele 1 alin. (3), 4 și 23 din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorii sesizărilor trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție (DCC nr. 37 din 24 martie 2022, § 23; DCC nr. 129 din 13 septembrie 2022, § 18; DCC nr. 128 din 13 septembrie 2022, § 22).

20. Cu privire la incidența articolelor 20 și 26 din Constituție, Curtea nu vede cum ar afecta norma contestată dreptul de acces la un tribunal și dreptul la apărare ale persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni. Argumentul autorilor excepției referitor la lipsa de imparțialitate a Președintelui Curții Supreme de Justiție nu poate fi analizat din perspectiva Constituției, de vreme ce nu se bazează pe chestiuni de drept, ci pe chestiuni de fapt, presupuse a fi avut loc în cadrul litigiului principal. Aceste aspecte exced obiectului controlului constituțional.

21. Cu privire la incidența articolului 25 din Constituție, Curtea reține că alineatul (4) teza a II-a din acest articol îi garantează persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni dreptul de a formula un recurs împotriva măsurii preventive „în instanța judecătorească ierarhic superioară”. În cazul procedurilor penale desfășurate împotriva Președintelui Republicii Moldova, trebuie avute în vedere articolul 81 alin. (3) din Constituție, care

prevede că instanța competentă să judece cazul este Curtea Supremă de Justiție, și articolul 115 alin. (1) din Constituție, care prevede că justiția se desfășoară prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii. Curtea notează că eventuala interpretare textuală a dispoziției contestate poate conduce la ideea că pentru recursurile formulate împotriva măsurilor preventive aplicate Președintelui Republicii Moldova legislatorul trebuie să înființeze o instanță superioară Curții Supreme de Justiție. Curtea consideră că această interpretare a normei constituționale ar presupune o sarcină disproporționată pentru legislator și, în același timp, ar fi contrară articolului 115 alin. (1) din Constituție. Din acest motiv, Curtea reține că în acest caz o interpretare funcțională a textului Constituției ar fi preferabilă.

22. Deși Constituția utilizează textul „instanța judecătorească ierarhic superioară” atunci când indică instanța competentă să judece recursurile formulate împotriva măsurilor preventive, Curtea observă că corespondentul acestui articol în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, articolul 5 § 4, utilizează termenul „tribunal”.

23. În cauza *Gavril Yosifov v. Bulgaria*, 6 noiembrie 2008, § 56, Curtea Europeană a notat că remediul stabilit de articolul 5 § 4 trebuie să aibă o natură judiciară, ceea ce presupune că persoana trebuie să aibă acces la un „tribunal”, în sensul acestei dispoziții, și posibilitatea de a fi audiată fie personal, fie, dacă este necesar, printr-o formă de reprezentare. Nu este neapărat necesar ca „tribunalul” să fie o instanță de judecată de tip clasic, integrată în mecanismul judiciar standard al țării. Cu toate acestea, tribunalul trebuie să fie independent de puterea executivă și de părțile procesului, să ofere garanțiile convenite unei proceduri judiciare și să aibă competența de a pronunța o decizie obligatorie din punct de vedere juridic (a se vedea, de asemenea, *Malai v. Moldova*, 13 noiembrie 2008, § 29).

24. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că dreptul la contestarea dispunerii măsurilor preventive admite exercițiul lui potrivit unor proceduri speciale. De asemenea, Curtea a reținut că prin instituirea unor proceduri speciale pentru situații speciale, inclusiv în privința exercitării căilor de atac, legislatorul respectă prevederile constituționale ale articolelor 115 și 119 din Constituție. Prin urmare, nu se poate susține că asemenea proceduri împiedică dreptul de a contesta dispunerea măsurilor preventive, câtă vreme toți cei interesați au posibilitatea neîngrădită de a-și prezenta argumentele în fața unui judecător, în formele și modalitățile instituite de lege (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 53 din 2 iunie 2020, § 31 și jurisprudența citată acolo).

25. În această cauză, textul contestat prevede că recursul împotriva încheierii Curții Supreme de Justiție referitoare la măsura preventivă se examinează de alți trei judecători ai aceleiași instanțe. Curtea menționează că legislația națională conține suficiente garanții pentru a asigura că legalitatea măsurii preventive va fi verificată de către un tribunal independent, că acuzatul va fi audiat și că decizia instanței va avea caracter obligatoriu. Prin urmare, Curtea nu constată că articolul 25 alin. (4) teza a II-a din Constituție ar fi afectat în vreun fel.

26. Așadar, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea în cauză nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție” de la articolul 196 alin. (2) din Codul de procedură penală, ridicată de dnii avocați Petru Balan, Nicolae Posturusu și Ion Vîzdoaga în interesele dlui Igor Dodon, în dosarul nr. 1r-arest-4/2022, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 13 decembrie 2022
DCC nr. 176
Dosarul nr. 183g/2022*